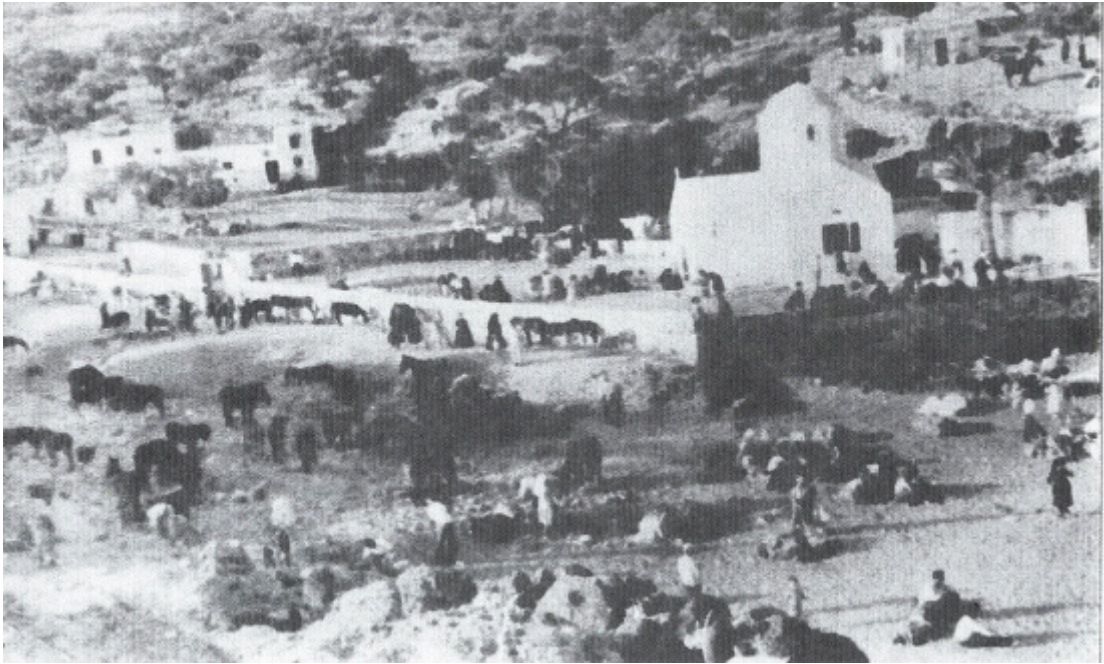

Ιερά Μονή Κουδουμά

/ [Αφιέρωματα](#) / [Προσκυνήματα-Οδοιπορικά-Τουρισμός](#)

Ίδρυση της Μονής: Παλαιοχριστιανική (1ος - 6ος αι.), βυζαντινή (6ος αι. - 1204) και βενετσιάνικη περίοδος (1204-1669)

Είναι βέβαιο ότι ο αρχικός σπηλαιώδης ναός της μονής λειτούργησε ως χώρος προσευχής και καταφυγής από τα πρώτα χριστιανικά χρόνια. Η κατά καιρούς αφάνειά του από το ιστορικό γίνεσθαι είναι εξαρτημένη από τη γενικότερη

ιστορία της Κρήτης και πρέπει να αναζητηθεί στις διάφορες κατακτητικές επιδρομές και στις ληστρικές διαθέσεις των εκάστοτε ξενόδουλων λαών. Και να μην μας διαφεύγει ότι η Κρήτη, μετά τη μινωική περίοδο, παρέμεινε υποδουλωμένη στους Ρωμαίους, Άραβες, Ενετούς, Τούρκους και Γερμανούς συνολικά πάνω από 11 περίπου αιώνες.

Τις ακτές της Κρήτης, και ειδικά τις νότιες, λυμαίνονταν κουρσάροι, πειρατές, έμποροι και τυχοδιώκτες. Αυτός ήταν και ο λόγος που δεν αναπτύχθηκαν οργανωμένα μεγάλα παράλια μοναστήρια και κυρίως γυναικείες μονές. Αν εξαιρέσει κανείς τη μονή της Παναγίας της Κυραλιμανιώτισσας στα βιανίτικα παράλια, που κατά την παράδοση ιδρύθηκε, πριν την αραβοκρατία, από τρεις Κύπριες καλόγριες, αλλά γρήγορα εγκαταλείφθηκε και παραδόθηκε σε άνδρες μοναχούς, δεν συναντάμε καμία γυναικεία μονή στα νότια παράλια. Τα γυναικεία μοναστήρια αναπτύχθηκαν, για λόγους ασφάλειας, γύρω από το αστικό περιβάλλον, ενώ τα μεγάλα ανδρικά, για τους ίδιους λόγους, μακριά από τα παράλια. Παρόλα αυτά τα πολλά σπήλαια των αγιοβάδιστων Αστερουσίων εξακολουθούσαν αδιάκοπα να αποτελούν χώρο καταφυγής και προσευχής μεμονωμένων ασκητών.

Οι Άραβες λεηλατούσαν οτιδήποτε μπορούσε να πωληθεί, αιχμαλώτιζαν τους ανθρώπους για να πουληθούν στα σκλαβοπάζαρα του Χάνδακα και της Ανατολής και οι Ενετοί έμποροι και ναυτικοί έκλεβαν ακόμη και τα σκηνώματα αγίων μοναχών προκειμένου να πλουτίσουν τα αγιοφυλάκια της Βενετίας. Η κλοπή του σκηνώματος του οσίου Κοσμά του Ερημίτη είναι χαρακτηριστική. Παράλιες πόλεις και χωριά λεηλατήθηκαν και ο εξανδραποδισμός των κατοίκων τους οδηγήθηκε στην αιχμαλωσία.

Η πειρατεία, ως αποκλειστική ενασχόληση, συσσώρευε αμύθητο πλούτο και καταξίωση. Τα νησιά Γαύδος και Χρυσή (Γαϊδουρονήσι) ήταν τα ορμητήριά τους.

Οι αιχμάλωτοι ταξινομούνταν και πωλούνταν ανάλογα με την ηλικία, το φύλο και την εμφάνισή τους. Πόλεις και χωριά ερημώθηκαν, οι δε Αλγερινοί αρχιπειρατές Ουλούτς Αλή και Χαϊρεντίν Μπαρμπαρόσα έμειναν στους λαϊκούς μας μύθους, στη δημώδη ποίηση και στα γλωσσικά μας κατάλοιπα και η Μπαρμπαριά ως τόπος κόλασης, κατάρας και μαρτυρίου. Στις περιόδους αυτές οι μοναχοί αναγκάζονταν να εγκαταλείψουν τις εστίες τους και να αποτραβηχτούν στα ενδότερα.

Οι περιγραφές των ξένων περιηγητών είναι συγκλονιστικές (P. Belon κ. α.). Οι 16ος και 17ος αι. είναι οι αιώνες της κορύφωσης της πειρατείας και συμπίπτουν με την έλλειψη κατοίκησης της μονής Κουδουμά.

Οι αφητηρίες της χρόνιας πορείας της Μονής Κουδουμά χάνονται στα βάθη των αιώνων. Δεν μπορούμε να υπολογίσουμε την ίδρυσή της. Δεν υπάρχουν αρχαιολογικές μαρτυρίες και ιστορικά ντοκουμέντα. Παρόλα αυτά στηριζόμενοι στην παράδοση και στα αρχαιολογικά ντοκουμέντα είμαστε σε θέση να υποστηρίξουμε την ύπαρξη μοναστικής δραστηριότητας στα σπήλαια της περιοχής ήδη από την παλαιοχριστιανική περίοδο.

Με πνευματικό κέντρο το Αγιοφάραγγο ο μοναχικός βίος απλώθηκε ανατολικά και δυτικά των νοτίων ακτών των Αστερουσίων, όπου στα σπήλαια έζησαν ασκητές. Έτσι στην πρώτη χιλιετία και ιδιαίτερα στον 7ο αιώνα τοποθετείται η δράση του

αγίου Κοσμά του Ερημίτη, που ασκήτεψε σε κάποιο από τα κοντινά σπήλαια. Κατά την περίοδο της Ενετοκρατίας οι Βενετοί μετέφεραν το σκήνωμα του αγίου και το τοποθέτησαν στο ναό του Μοναστηριού του San Giorgio Maggiore της Βενετίας (σημερινό ίδρυμα Cini) όπου βρίσκεται μέχρι σήμερα.

Εξάλλου το μεγάλο σπήλαιο, δυτικά του Κουδουμά, που ονομάζεται, σύμφωνα με την παράδοση Αββακόσπηλιο, απηχεί στην παλαιά χριστιανική περίοδο, όπου από τον 4ο αιώνα και ύστερα τους μεγάλους ασκητές της ερήμου της Νιτρίας και του Σινά στην Αίγυπτο τους ονόμαζαν αββάδες (Αββακόσπηλιο = σπήλαιο των αββάδων). Από την Αίγυπτο εισήλθε και στην Κρήτη ο όρος πολύ νωρίς απ' ότι μας διηγούνται τα συναξάρια. Από αυτή την πραγματικότητα κινούμενος ο σημερινός ηγούμενος του Κουδουμά π. Μακάριος αφιέρωσε το Αββακόσπηλιο στη μνήμη του Αγίου Κοσμά του Ερημίτη, κατασκευάζοντας Ιερό Βήμα και Αγία Τράπεζα. Εκεί κάθε χρόνο (2 Σεπτεμβρίου) τιμάται με εσπερινό και Θεία Λειτουργία ο μεγάλος αυτός ασκητής.

Δεν αποκλείεται λοιπόν στο σπήλαιο της Μονής Κουδουμά, όπου σήμερα στεγάζει το Ιερό του ναού της Παναγίας να ασκήτεψαν ασκητές ή να υπήρχε οργανωμένο κοινόβιο αν συνυπολογίσουμε και τα σπήλαια στο φρύδι του υψώματος πάνω από τη χαράδρα- ποτάμι στα δυτικά.

Στη δεύτερη χιλιετία οι αρχαικές μαρτυρίες αποτελούν αδιάσειστα τεκμήρια ύπαρξης μοναστηριού στον ίδιο χώρο. Ο γνωστός κωδικογράφος και διάσημος σχολιαστής έργων του Αριστοτέλη Ιωσήφ Φιλάγρης που έζησε στην περιοχή το δεύτερο μισό του 14ου αιώνα αναφέρεται σε ύπαρξη «μονυδρίου Κουδουμά καλουμένω», όπου αποκαλύπτει πως κάποιος μοναχός του Κουδουμά έμαθε «τα θεία γράμματα» και τα «πλείω τούτων» στο Μοναστήρι. (Ιωσήφ Φιλάγρης κώδικας Angel. αριθ. 30 της Ρώμης, χειρόγραφο του 1393/94).

Ερμηνεύοντας τη χειρόγραφη παράδοση, ιδιαίτερα τα έργα του Ιωσήφ Φιλάγρη, σύγχρονοι ερευνητές από το L. Petit μέχρι τον Γ. Παπάζογλου υποστηρίζουν πως υπήρχε σχολείο ελληνικών γραμμάτων στον Κόφωνα, κάπου κοντά ή μέσα στη Μονή

Κουδουμά, όπου «πρεσβύτεροι και διδάσκαλοι» δίδασκαν ρητορική τέχνη, λογική και φιλοσοφία (αποδεικτική τέχνη), ηθική και δογματική, μαθηματικά και θεολογία.

Δεν αποκλείεται άλλωστε κατ' αρχήν και ο ίδιος ο Ιωσήφ Φιλάγρης να εμόνασε και στη Μονή Κουδουμά μέχρι να ιδρύσει δικό του μοναστήρι, των Τριών Ιεραρχών, στο Λουσούδι, στον δυτικό ίσκιο του Κόφινα.

Εκεί στον Κουδουμά δίδαξε και άλλος δάσκαλος μοναχός ο Δομέτιος Καππαδόκης ο οποίος μάλιστα πέρα από τα θεία γράμματα, δίδασκε και τα «πλείω τούτων», δηλαδή την εγκύκλιο θύραθεν παιδεία.

Ένα άλλο, εικαστικό αυτή τη φορά, στοιχείο επιβεβαιώνει τη ζωντανή παρουσία της Ιεράς Μονής Κουδουμά στη βενετσιάνικη περίοδο. Πρόκειται για τμήμα τοιχογραφίας με την Ανάληψη, που από τους ειδικούς βυζαντινολόγους χρονολογείται στο 14ο αιώνα. Όπως το σωζόμενο τμήμα βρίσκεται στη νότια πλευρά της καμάρας του ιερού, δίνει την εντύπωση πως, όταν σωζόταν όλη η παράσταση, κάλυπτε όλη την καμάρα πάνω ακριβώς από την Αγία Τράπεζα. Η ποιότητα της ζωγραφικής δηλώνει δόκιμο καλλιτέχνη, ο οποίος κυκλοφορούσε τότε στα σπήλαια της Ερημούπολης.

Τεχνοτροπικά υπάρχει μεγάλη συγγένεια με τις σωζόμενες τοιχογραφίες στο σπήλαιο του Αγίου Αντωνίου, αλλά και στο σπηλαιώδες συγκρότημα του Αγίου Ιωάννου του Προδρόμου στον παραθαλάσσιο χώρο των Καπετανιανών. Έτσι τα μαθήματα, που διδάσκονταν στη Μονή Κουδουμά από τους διάσημους δασκάλους Ιωσήφ Φιλάγρη και Δομέτιο Καππαδόκη, το τμήμα ζωγραφικής που σώζεται από σπουδαίο καλλιτέχνη και η συνεχής επικοινωνία μεταξύ των μονών και των ασκητών κατά τους αιώνες 14ο έως και 16ο, φανερώνουν δημιουργική δραστηριότητα, συνέχεια της παράδοσης, διαρκή κινητικότητα και επικοινωνία, καθώς οι μοναχοί καλλιεργούν την παιδεία, εκφράζονται με την τέχνη και βιώνουν επί γης την ουράνια πολιτεία.

Πηγή: imkoudouma.gr